

Autor: Zuzana Štichová

Vzdělávací oblast: Umění a kultura – hudební výchova

Téma: Impresionismus v hudbě

Ročník: 9.

Datum vytvoření: duben 2012

Materiál: VY_32_INOVACE_S2.2_HV.9.19

Anotace: Výkladový list s popisem základních rysů, hudebních forem a představitelů hudebního impresionismu. Součástí materiálu je pracovní list s otázkami týkajícími se hlavních představitelů světového hudebního impresionismu a čtyři ukázky – Debussy (originální zpracování a vokální interpretace českou skupinou 4tet) a Ravel (originální zpracování a vokální interpretace českou skupinou 4tet).

Metodické pokyny: Žáci pracují s textem, na základě přečteného vyhledávají odpovědi na otázky v pracovním listě. Odpovědi na otázky lze vyhledávat na internetu, lze uložit i jako domácí práci. Závěrečné dvě otázky pracovního listu navazují na poslech. Žákům budou puštěny postupně dvě ukázky od Ravela a dvě ukázky od Debussyho.

Pomůcky: vytištěné texty a pracovní listy pro žáky, zařízení k puštění poslechu (formát mp3)

Zdroje: Wikipedie: *Otevřená encyklopedie: Impresionismus (hudba)* [online]. c2012 [citováno 7. 04. 2012]. Dostupný z WWW:
<[http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Impresionismus_\(hudba\)&oldid=9863088](http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Impresionismus_(hudba)&oldid=9863088)>

Impresionismus

Impresionismus je umělecký směr, který vznikl koncem 19. století. Byl reakcí na ateliérovou malbu, jeho cílem je malba v přírodě, kde se pokouší zachytit okamžitou atmosféru dané chvíle, neopakovatelné chvíle, okamžik duševního rozpoložení. Navazuje na realismus, se kterým má mnoho společných prvků.

Pojem impresionismus je odvozen od obrazu Clauda Moneta *Impression, soleil levant* (Dojem, východ slunce), který byl roku 1874 vystaven na výstavě nezávislých malířů v Paříži. Poprvé tento pojem (v hanlivém smyslu) použil kritik Louis Leroy, neboť obraz považoval za nedokončený. Prosazení impresionismu ukončilo tradiční akademické umění a nastal rozvoj moderního umění.

Hudba

Impresionismus přinesl do hudby nové prostředky (uvolnění harmonie, relativní osamostatnění hlasů, používání disharmonie, septimové, nonové a undecimové akordy v dříve nepoužívaných netradičních souvislostech, nová formová řešení). Za tvůrce hudebního impresionismu je považován C. Debussy, který navázal na rozmanité hudební vzory (vliv např. gregoriánského chorálu a hudby Dálného východu). Debussyho projev ovlivnil hudbu 20. století.

Představitelé impresionismu:

Claude Debussy, Maurice Ravel, Albert Roussel, Ottorino Respighi, Alexandr Nikolajevič Skrjabin, Vítězslav Novák, Josef Suk

Claude Debussy (* 22. srpna 1862, Saint-Germain-en-Laye, † 25. března 1918, Paříž) byl francouzský skladatel, otec a jeden z nejvýznamnějších představitelů hudebního impresionismu. Svě umělecké názory sdílel s malíři a básníky, kteří se ve svých dílech snažili zachytit neopakovatelné okamžiky, prchavé vjemy a dojmy, nálady či barevné odstíny.

Claude Debussy (čti klód debysi) vystudoval pařížskou konzervatoř. Vynikal jako klavírista hrou z listu, nerad se však podvoloval tradičním pravidlům harmonie při improvizovaném doprovodu. Studoval cizí hudební kultury, především orientální, což mělo výrazný vliv na jeho umělecký vývoj. Především však obdivoval impresionistický malířský směr, jehož názory, způsob práce a cíle plně sdílel. Imponovala mu snaha zachytit prchavý dojem a jeho barevný odstín či neopakovatelný okamžik nálady či citového rozpoložení, což se rozhodl aplikovat v hudbě. Pro jeho tvorbu je charakteristické střídání modalit a uvolněná tonalita. První zcela osobitou orchestrální skladbou v novém duchu bylo **Preludium k Faunovu odpoledni** (1894). V letech 1893–1902 složil své nejvýznamnější dílo, operu **Pelleas a Melisanda**, jejímž typickým rysem je vymizení dominantní úlohy sólisty, který je postaven na roveň sborovému zpěvu. Z orchestrální tvorby jsou nejdůležitější jeho symfonické skici **Moře**, cyklus **Obrazy** a skladba **Oblaka** z třídílného titulu nazvaného **Nokturna**. Významná jsou též jeho drobná klavírní díla, především cyklus 24 skladeb **Preludia**, obsahující mj. slavné tituly **"Potopená katedrála"**, **"Dívka s vlasy jako len"**, či **"Mlhy"**, dále klavírní cykly **Obrazy**, **Rytiny**, **Pro klavír**, **Masky**, ad. Klavírní **Preludia** byla v nedávné době převedena do orchestrálního zvuku současným belgickým skladatelem Lucem Brewaeyssem.

Maurice Ravel (* 7. března 1875, Ciboure, † 28. prosince 1937, Paříž) byl francouzský hudební skladatel švýcarsko-španělského původu. Je znám jako impresionistický skladatel, ale zejména jeho pozdní díla nesou výrazné stopy nastupující moderny a neoklasicismu.

Život

Otec, inženýr, pracoval na výstavbě železnice ve Španělsku, kde se seznámil se svou budoucí ženou a matkou dvou synů, Maurice a Edouarda. Manželé se usadili v Ciboure. Rodina záhy po Ravelově narození přesídlila do Paříže, kde se usadila na bulváru Pigalle. Ravel studoval hru na klavír (u Bériota) a později kompozici na Pařížské konzervatoři, mezi

jeho učitele patřil např. Gabriel Fauré. Na konzervatoři s ním studoval i Ricardo Vines, pozdější interpret jeho klavírních děl.

Maurice Ravel se neúspěšně ucházel o Římskou cenu, kdy podle zadání vytvořil tři dnes málo známé kantáty – **Alcyone, Alyssa a Myrrha**; za **Myrrhu**, kterou pojal z ironie trochu sladkobolně, dostal 2. místo. I tato epizoda jistě přispěla k tomu, že později odmítl Řád Čestné legie, zahraniční pocty ovšem přijímal, tak se stal rytířem Belgického království i doktorem honoris causa v Oxfordu.

Po počátečních nezdarech si definitivně získal respekt *Španělskou Rapsódií*, již dříve ovšem zaujal klavírními *Vodotrysky*, všeobecně oblíbenou se stala i **Pavana za mrtvou infantku**.

Za války se Ravel dobrovolně přihlásil do armády, kam, kvůli nízké váze, málem nebyl přijat. Nakonec sloužil u kamionů a ve volných chvílích složil na frontě **Tři sbory a capella** – na vlastní, snad trochu pořouchlé texty.

Roku 1920 se přestěhoval do Monfort l'Amaury, kde bydlel až do své smrti 1937, mezitím však, už jako známý umělec, cestoval a napsal ještě řadu vynikajících děl. Maurice Ravel byl svobodný, bezdětný, liboval si v elegantním oblečení a silných cigaretách Caporal. Roku 1932 utrpěl při jízdě taxíkem zranění hlavy. Krátce nato začal trpet apraxií a ačkoliv byl schopen stále hudbu vnímat a komponovat, ztratil schopnost své myšlenky zachytit do not. Zemřel 28. 12. 1937 po nepovedené operaci mozku v Paříži.

Klavírní tvorba

Le Menuet antique (1895) (později orchestrováno), **Vodotrysky** (1901), **Miroirs** (1904), **Gaspard de la nuit** (1908) - obdivuhodně temný klavírní triptych, **Ma mère L'Oye** (1910), **Valses nobles et sentimentales** (1911), **Le Tombeau de Couperin** (1917) – suita

Vokální tvorba

Ballade de la reine morte d'aimer (1893), **Sainte** (1896), **Chanson du rouet** (1898), **Myrrha** (1901) – kantáta, **Alcyone** (1902) – kantáta, **Alyssa** (1903) – kantáta, **Manteau de fleurs** (1903), **Shéhérazade** (1903) – tři písně pro soprán a orchestr, výjimečné dílo, **Histoires naturelles** (1906), **L'Heure Espagnole** (1907) – hodinová opera, avantgardní **Trois poemes de Stéphane Mallarmé** (1913), **Tři sbory a capella** (1915), **L'Enfant et les sortilèges** – opera/balet (1925), velice moderní **Chansons Madécasses** (1926), **Don Quichotte a Dulcinée** (1933), **Morgiane** – nedokončené oratorium/balet

Komorní tvorba

Sonáta č. 1 pro housle a klavír (1897), **Smyčcový kvartet v F dur, Introduction et Allegro pro harfu a komorní ansámbl** (1905), **Trio pro klavír housle a violoncello** (1915), **Tzigane** (1924) – pro housle a pianol, **Sonáta č. 2 pro housle a klavír** (1927)

Orchestrální tvorba

Shéhérazade (1898) – předehra k nikdy nedopsané opeře, **Rhapsodie Espagnole** (1907), **Dafnis a Chloé** (1913) – balet, **La Valse** (1920), **Fanfára do „Janina vějíře“** (1927), **Bolero** (1928), **Klavírní koncert č.1 v G dur** (1930), **Klavírní koncert č. 2 v D dur** (1931)

Úpravy cizích děl

Aranžmá řeckých lidových písní (1906), Debussyho Nokturna (1909) – přepis pro dva klavíry, Chovanština (1913) – orchestrace Musorgského opery, Obrázky z výstavy (1922) – orchestrace Musorgského suity

Test - IMPRESIONISMUS

Jméno..... třída.....

1. Kdy vznikl umělecký směr impresionismus? _____
2. Jaký byl jeho hlavní cíl? _____
3. Od čeho je odvozen název impresionismu? _____
4. Jaké umělecké prostředky přinesl impresionismus do hudby? _____

5. Kdo je považován za tvůrce hudebního impresionismu? _____
6. Kdo byli představitelé impresionismu v Čechách? _____
7. C. Debussy vynikal ve hře na _____
8. Jak se jmenuje nejvýznamnější dílo C. Debussyho? _____
9. Která jeho orchestrální díla jsou považována za nejdůležitější? _____

10. Francouzský skladatel švýcarsko-španělského původu se jmenoval _____
11. Studoval na konzervatoři v _____ hru na _____ a _____
12. Jak se jmenovala jeho manželka? _____
13. Vyjmenujte obory jeho tvorby: _____

14. Uveďte příklady z Ravelovy tvorby: opera _____, kantáta _____
balet _____, sonáta pro housle a piano _____
15. Jak se jmenuje jeho nedokončená opera? _____
16. Doplňte název díla: Pavana za _____
17. Co dělal Ravel za války? _____
18. Kdo napsal texty k jeho dílu *Tři sbory a capella*? _____
19. Poslechni si ukázkou od Ravela *Bolero* v originálním zpracování a ve zpracování českou kapelou 4tet.
Ukázky porovnej: _____

20. Poslechni si ukázkou od Debussyho *Dívka s vlasy jako len* v originálním zpracování a ve zpracování českou kapelou 4tet. Ukázky porovnej: _____

Test - IMPRESIONISMUS

ŘEŠENÍ

1. Kdy vznikl umělecký směr impresionismus? **Koncem 19. století.**
2. Jaký byl jeho hlavní cíl? **Zachytit okamžitou atmosféru chvíle a duševního rozpoložení.**
3. Od čeho je odvozen název impresionismu? **Od obrazu Clauda Moneta *Impression, soleil levant* (Dojem, východ Slunce).**
4. Jaké umělecké prostředky přinesl impresionismus do hudby? **Uvolnění harmonie, relativní osamostatnění hlasů, disharmonii, akordy v netradičních souvislostech.**
5. Kdo je považován za tvůrce hudebního impresionismu? **Claude Debussy**
6. Kdo byli představitelé impresionismu v Čechách? **Vítězslav Novák, Josef Suk.**
7. C. Debussy vynikal ve hře na **klavír.**
8. Jak se jmenuje nejvýznamnější dílo C. Debussyho? **Opera *Pelleas a Melisandra*.**
9. Která jeho orchestrální díla jsou považována za nejdůležitější? **Moře, Obrazy, Oblaka (Nokturna)**
10. Francouzský skladatel švýcarsko-španělského původu se jmenoval **Maurice Ravel**
11. Studoval na konzervatoři v **Pigalle** hru na **klavír** a **housle.**
12. Jak se jmenovala jeho manželka? **Nijak, byl svobodný.**
13. Vyjmenujte obory jeho tvorby: **Klavírní tvorba, vokální tvorba, komorní tvorba, orchestrální tvorba a úpravy cizích děl.**
14. Uveďte příklady z Ravelovy tvorby: opera **L'Heure Espagnole**, L'Enfant et les sortilèges, kantáta **Myrrha, Alyssa, Alcyone**, balet **L'Enfant et les sortilèges**, **Dafnis a Chloé**, sonáta pro housle a piano **Tzigane**
15. Jak se jmenuje jeho nedokončená opera? **Shéhérazade,**
16. Doplněte název díla: Pavana za **mrtvou infantku.**
17. Co dělal Ravel za války? **Přihlásil se do armády, sloužil u kamionů**
18. Kdo napsal texty k jeho dílu Tři sbory a capella? **On sám.**
19. Poslechni si ukázkou od Ravela *Bolero* v originálním zpracování a ve zpracování českou kapelou 4tet.
Ukázky porovnej: **Dle individuálních pocitů.**
20. Poslechni si ukázkou od Debussyho *Dívka s vlasy jako len* v originálním zpracování a ve zpracování českou kapelou 4tet. Ukázky porovnej: **Dle individuálních pocitů.**